

DÖVLƏT VƏ İCTİMAİ XİDMƏTLƏRİN RƏQƏMSALLAŞDIRILMASINDA RƏQƏMSALLAŞMA MEYİLLƏRİNİN AZƏRBAYCANDAKI MÖVCUD VƏZİYYƏT İLƏ MÜQAYİSƏLİ TƏHLİLİ

DOI: <https://doi.org/10.71447/2413-7235-2025-1-5>

i.ü.f.d Emil F. Qasimov

Azərbaycan Respublikası İqtisadiyyat Nazirliyinin

İqtisadi Elmi Tədqiqat İnstitutu Publik Hüquqi

Şəxsi İnfrastruktur sahələr şöbəsi, Şöbə rəhbəri

emil.gasimov@esri.gov.az

ORCID: 0009-0001-0614-3331

Turan N. Cəfərov

Azərbaycan Respublikası İqtisadiyyat Nazirliyinin

İqtisadi Elmi Tədqiqat İnstitutu Publik Hüquqi

Şəxsi İnfrastruktur sahələr şöbəsi, elmi işçi

turan.jafarov@esri.gov.az

Xülasə

Bu məqalədə dövlət və ictimai xidmətlərin rəqəmsallaşdırılması prosesi, onun əsas mahiyyəti, məqsədləri və beynəlxalq təcrübədəki müasir meyilləri təhlil olunur. Rəqəmsal texnologiyaların tətbiqi nəticəsində dövlət xidmətlərinin səmərəliliyinin artırılması, resurslara qənaət, şəffaflıq və vətəndaş məmnuniyyətinin yüksəldilməsi kimi üstünlüklər vurğulanır. Eyni zamanda, ictimai xidmətlərin rəqəmsallaşdırılmasının daha geniş əhaliyə xidmət göstərilməsi, onlayn təhsil və telemedicina kimi sahələrdə imkanların genişləndirilməsi baxımından mühüm rol qeyd edilir. Müəlliflər, həmçinin beynəlxalq reytinglər və statistika əsasında Azərbaycanın mövcud rəqəmsallaşma göstəricilərini Türkiyə, Ermənistan və Gürcüstan kimi ölkələrlə müqayisə edir, bu sahədə inkişaf perspektivlərinə və qarşıda duran çağırışlara diqqət çəkirlər.

Açar sözlər: Rəqəmsallaşma, dövlət xidmətləri, ictimai xidmətlər, rəqəmsal texnologiyalar, elektron hökumət, avtomatlaşdırma, effektivlik, şəffaflıq, məmnuniyyət, onlayn platformalar, hesabatlılıq, resurslara qənaət, innovasiya, onlayn təhsil.

THE ESSENCE AND OBJECTIVES OF THE DIGITALIZATION OF GOVERNMENT AND PUBLIC SERVICES

PhD in Economics Emil F. Qasimov

Economic Scientific Research Institute, Public

Legal Entity under The Ministry of Economy of the

Republic of Azerbaijan, Infrastructure Sectors

Department Head of the Department

emil.gasimov@esri.gov.az

ORCID: 0009-0001-0614-3331

Turan N. Cəfərov

Economic Scientific Research Institute, Public

Legal Entity under The Ministry of Economy

of the Republic of Azerbaijan, Infrastructure

Sectors Department Research Fellow

turan.jafarov@esri.gov.az

Abstract

This article examines the process of digitalizing government and public services, discussing its underlying rationale, key objectives, and current global trends. The authors emphasize that applying digital technologies can enhance the efficiency of government services, save resources, increase transparency, and improve citizen satisfaction. They also highlight how digitization of public services can expand service delivery capabilities, especially in areas such as online education and telemedicine. Drawing on international rankings and statistics, the authors compare Azerbaijan's existing digitization indicators with those of countries like Turkey, Armenia, and Georgia, underlining both development prospects and the challenges that need to be addressed.

Keywords: Digitalization, government services, public services, digital technologies, electronic government, automation, efficiency, transparency, satisfaction, online platforms, accountability, resource saving, innovation, online education.

**СУЩНОСТЬ И ЦЕЛИ ЦИФРОВИЗАЦИИ ГОСУДАРСТВЕННЫХ И
ОБЩЕСТВЕННЫХ УСЛУГ****к.э.н. Эмиль Ф. Гасымов**

*Экономического научно-исследовательского института
публичного правового юридического лица при
Министерстве экономики Азербайджанской Республики,
“Отдел инфраструктурных секторов” начальник отдела
emil.gasimov@esri.gov.az
ORCID: 0009-0001-0614-3331*

Туран Н. Джафаров

*Экономического научно-исследовательского института
публичного правового юридического лица при
Министерстве экономики Азербайджанской Республики,
“Отдел инфраструктурных секторов” научный сотрудник
turan.jafarov@esri.gov.az*

Резюме.

В данной статье рассматривается процесс цифровизации государственных и общественных услуг, освещая его основные цели, суть и современные мировые тенденции. Авторы подчеркивают, что внедрение цифровых технологий позволяет повысить эффективность государственных услуг, экономить ресурсы, укреплять прозрачность и повышать удовлетворенность граждан. Также акцентируется важность расширения возможностей общественных услуг за счет онлайн-образования и телемедицины. На основе международных рейтингов и статистических данных авторы сравнивают существующие показатели цифровизации Азербайджана с показателями таких стран, как Турция, Армения и Грузия, указывая на перспективы развития и существующие вызовы.

Ключевые слова: цифровизация, государственные услуги, общественные услуги, цифровые технологии, электронное правительство, автоматизация, эффективность, прозрачность, удовлетворенность, онлайн-платформы, подотчетность, экономия ресурсов, инновации, онлайн-образование.

GİRİŞ

Müasir dünyada rəqəmsal texnologiyalar sosial-iqtisadi inkişafın əsas drayverlərindən birinə çevrilmişdir. Xüsusilə dövlət və ictimai xidmətlər sahəsində rəqəmsallaşma, idarəetmə praktikasının modernləşdirilməsinə, bürokratik proseslərin optimallaşdırılmasına və resurslardan daha səmərəli istifadə olunmasına geniş imkanlar yaradır. Rəqəmsal platformalar üzərindən təqdim edilən xidmətlər, coğrafi məhdudiyyətləri azaltmaqla bərabər, vətəndaşların dövlət orqanları ilə əlaqəsini sürətləndirir, şəffaflığı artırır və korrupsiya riskini minimuma endirməyə kömək edir.

Dövlət sektorunda rəqəmsallaşma prosesi təkcə hüquqi-normativ bazanın və texnoloji infrastrukturun təkmilləşdirilməsi deyil, həm də insan kapitalının yüksək səviyyədə inkişafını zəruri edir. Buraya rəqəmsal savadlılığın artırılması, rəqəmsal bacarıqların sistemli şəkildə tədrisi və idarəetmə strukturlarında müasir yanaşmaların tətbiqi daxildir. Beynəlxalq hesabatlar (BMT, Dünya Bankı, OECD) göstərir ki, elektron hökumətin inkişaf səviyyəsini müəyyən edən əsas göstəricilər (E-Government Development Index, E-Participation Index və s.) məhz qeyd olunan faktorlarla birbaşa əlaqədardır.

Dövlət xidmətləri ilə yanaşı, ictimai xidmətlərin də rəqəmsallaşdırılması bugün daha çox əhəmiyyət kəsb edir. Təhsil, səhiyyə və kommunal xidmətlər kimi sahələrdə rəqəmsal alətlərin tətbiqi daha geniş auditoriyaya sürətli və səmərəli şəkildə xidmət göstərməyə şərait yaradır. Bu isə öz növbəsində, cəmiyyətin ümumi rifah səviyyəsini yüksəltməklə yanaşı, innovativ həllərin dəstəklənməsi və yeni iqtisadi imkanların yaranması baxımından strateji rol oynayır.

Bu məqalədə dövlət və ictimai xidmətlərin rəqəmsallaşdırılması prosesi, beynəlxalq təcrübə və mövcud meyillər nəzərdən keçirilir. Habelə, Azərbaycanın bu sahədəki mövcud göstəriciləri Türkiyə, Ermənistan və Gürcüstan kimi region ölkələri ilə müqayisəli təhlil edilir, ölkədə rəqəmsallaşma sahəsində əldə edilmiş nailiyyətlər və qarşıda duran əsas çağırışlar dəyərləndirilir. Bu araşdırma, dövlət orqanları və mütəxəssislər üçün siyasət tövsiyələri formalaşdırmaqda, eləcə də gələcək tədqiqatlar üçün əsaslı məlumat bazası yaratmaqda önəmli ola bilər.

Rəqəmsal texnologiyalar insanların işlərini daha kompakt və sürətli etmək, nəzarət və kommunikasiya sistemini gücləndirmək və bütün bunlar əsasında məhsuldarlığın artırılması, xidmət səviyyəsinin yüksəldilməsi məqsədi ilə yaranmışdır.

Dövlət və ictimai xidmətlərin rəqəmsallaşdırılmasına olan ehtiyacın daha yaxşı dərk edilməsi üçün əvvəlcə bu xidmətlərin mahiyyəti və arasındakı fərqləri, əsas hədəf kütləsinin, yəni istifadəçilərin kimlər olduğunu tədqiq etmək lazımdır. Çünki ancaq bu üsulla dövlət və ictimai xidmətlərin tətbiq edilməsində rəqəmsal texnologiyalara yaranan tələbin əsas səbəbini və bu texnologiyanın tətbiq edilməsinin əsas məqsədlərini anlamaq olar.

İctimai xidmətlər və Dövlət xidmətləri bir-birinə yaxın anlayışlardır. Lakin bir sıra fərqləri var:

1. **Dövlət xidmətləri** – dövlət qurumları tərəfindən yerinə yetirilən rəsmi inzibati xidmətlərdir. Vətəndaşlarla dövlət arasındakı münasibətləri tənzimləyir. Məsələn: Şəxsiyyət vəsiqəsi və pasportun verilməsi, nikahın qeydə alınması, vergi qeydiyyatı, məhkəmə qərarlarının icrası, lisenziyalar və s.
2. **İctimai xidmətlər** – əhəlinin rifahına yönəlmiş xidmətlərdir. Dövlət və ya bələdiyyə tərəfindən təqdim edilə bilər. Məsələn: təhsil, səhiyyə, su təchizatı və elektrik enerjisi, nəqliyyat və s.

Nümunələrdən də göründüyü kimi hər ikisinin hədəf kütləsi oxşardır. Ancaq istifadə məqsədləri fərqlidir. Bu xidmətlərə rəqəmsal texnologiyaların tətbiqinin də məqsədləri müvafiq olaraq fərqlidir.

➤ Dövlət xidmətlərinin rəqəmsallaşdırılmasının əsas məqsədləri:

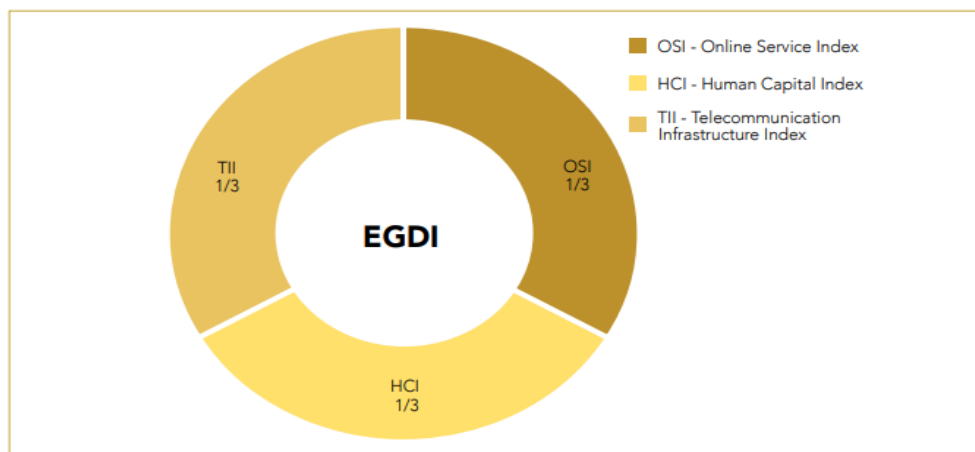
1. Effektivliyin və xidmət sürətinin artırılması – Rəqəmsal texnologiyaların, xüsusilə də avtomatlaşdırmanın köməyi ilə dövlət xidmətlərinin vaxt və resurslara qənaət edərək daha effektiv və sürətli icrasının həyata keçirilməsi. Bürokratik prosesləri sürətləndirilməsi.
2. Xidmət səviyyəsinin yüksəldilməsi – Virtual xidmətlərin genişləndirilməsi yolu ilə məsafə fərqi olmadan bütün vətəndaşlara yüksək səviyyədə, sürətli xidmət göstərilməsi. Fiziki xidmət göstərən dövlət idarələrinin iş yükünün rəqəmsal alətlərin köməyi ilə azaldılması.
3. Xərclərin azaldılması – Rəqəmsal transformasiyanın yardımı ilə fiziki infrastrukturun yükünün minimuma endirilməsi və saxlanma xərclərinin azaldılması.
4. Şəffaflığın təmin edilməsi – Məlumatların açıq bir şəkildə paylaşılması və elektron imza texnologiyalarının istifadəsi yolu ilə korrupsiya riskini azaldılması.
5. Vətəndaş məmnuniyyətinin yüksəldilməsi – Dövlət xidmətlərinə asan və sürətli çıxış imkanı yaratmaqla vətəndaş məmnuniyyətinin artırılması.

➤ **İctimai xidmətlərin rəqəmsallaşdırılmasının əsas məqsədləri:**

1. Xidmət həcmnin və sürətinin artırılması – Onlayn təhsil və telemedicina kimi daha geniş kütlələrə böyük həcmli xidmətlərin göstərilməsinə imkan verən rəqəmsal texnologiyaların yardımı ilə fiziki infrastruktur və əməyin məhdud xidmət potensialının yüksəldilməsi.
2. Şəffaflığın və hesabatlılığın artırılması – Rəqəmsal texnologiyaların yardımı vasitəsi ilə ictimai xidmətlərin keyfiyyətinin və bu sahəyə qoyulan maliyyə vəsaitlərinin doğru ünvana xərclənməsinə həm dövlət, həm də vətəndaş nəzarətin gücləndirilməsi. İctimai xidmətlərin həyata keçirilməsində neqativ halların, o cümlədən korrupsiya risklərinin azaldılması.
3. Xidmət imkanlarının genişləndirilməsi – Rəqəmsal platformalar vasitəsilə xüsusilə uzaq və ucqar bölgələrdə yaşayan insanlar üçün ictimai xidmətlərə çıxış imkanlarının yaradılması.
4. Resurslardan daha səmərəli istifadə edilməsi – Dövlətin məhdud büdcə və resurslarının rəqəmsal texnologiyanın yardımı ilə sadəcə sosial deyil, eyni zamanda iqtisadi faydanın da gözlənilərək səmərəli formada istifadəsinin təmin edilməsi.
5. Ekoloji davamlılığın təmin edilməsi – İctimai xidmətlərdə, xüsusilə də təhsil, səhiyyə kimi kağız istifadəsinin çox olduğu sahələrdə rəqəmsal texnologiyanın yardımı ilə kağız istifadəsinin azaldılması və s.

Dövlət və ictimai xidmətlərin rəqəmsallaşdırılması günümüzdə iqtisadi səmərəliliyin artırılmasında əsas amillərdən biri hesab olunur. Rəqəmsal platformalar, elektron hökumət sistemləri və süni intellekt əsaslı həllər dünyanın bir çox ölkəsində dövlət və ictimai xidmətlərin keyfiyyətini və əlçatanlığını əhəmiyyətli dərəcədə yaxşılaşdırmışdır. Bu bölmədə Azərbaycanın dövlət və ictimai xidmətlərində rəqəmsallaşmanın mövcud vəziyyəti təhlil ediləcək və beynəlxalq təcrübə ilə müqayisə aparılacaq.

Beynəlxalq təşkilatların (BMT, Dünya Bankı, OECD) hesabatlarına əsasən, rəqəmsallaşma dərəcəsi müəyyənləşdirilən əsas indikatorlardan biri E-hökumət inkişaf indeksidir (EGDI).

EGDİ ölkələrin e-hökumət xidmətlərinin inkişaf səviyyəsini ölçür. Bu indeks Birləşmiş Millətlər Təşkilatı (BMT) tərəfindən hazırlanmışdır. Üç əsas komponentdən ibarətdir:

- **Onlayn xidmətlər indeksi (OSI)** – Dövlət tərəfindən təqdim edilən rəqəmsal xidmətlərin səviyyəsi.
- **Telekommunikasiya infrastruktururu indeksi (TII)** – İnsanların internetə və texnologiyalara çıxış imkanının olub-olmaması.
- **İnsan kapitalı indeksi (HCI)** – Vətəndaşların rəqəmsal texnologiyaları istifadə etmə bacarığı, bu sahədəki təhsil və savadlılıq səviyyəsi.

E-hökumət inkişaf indeksinin hesablanma qaydası belədir:

$$EGDİ = 1/3 (OSI_{normalized} + TII_{normalized} + HCI_{normalized})$$

Əvvəlcə EDGI indeksində ilk 10 sırada olan ölkələrə nəzər salaq.

Cədvəl 1. Onlayn xidmətlər indeksi

İl	Ölkə adı	Elektron Hökumət Reytingi	Elektron Hökumət İndeksi
2024	Danimarka	1	0.98474
2024	Estoniya	2	0.97274
2024	Sinqapur	3	0.96912
2024	Koreya Respublikası	4	0.96789
2024	İslandiya	5	0.96707
2024	Səudiyyə Ərəbistanı	6	0.96022
2024	Birləşmiş Krallıq	7	0.95773
2024	Avstraliya	8	0.9577
2024	Finlandiya	9	0.95746
2024	Niderland Krallığı	10	0.95384

Cədvəl 2. Telekommunikasiya infrastruktururu indeksi

Ölkə adı	Elektron İştirakçılıq İndeksi	Onlayn Xidmətlər İndeksi
Danimarka	0.9863	0.99924
Estoniya	0.9589	0.99535
Sinqapur	0.9589	0.98306
Koreya Respublikası	0.9726	1

İslandiya	0.9589	0.90755
Səudiyyə Ərəbistanı	0.9589	0.98995
Birləşmiş Krallıq	0.9726	0.95349
Avstraliya	0.863	0.92219
Finlandiya	0.8904	0.90973
Niderland Krallığı	0.9315	0.92118

Cədvəl 3. İnsan kapitalı indeksi

Ölkə adı	İnsan kapitalı indeksi	Telekommunikasiya infrastrukturuna indeksi
Danimarka	0.95841	0.99662
Estoniya	0.94972	0.97309
Sinqapur	0.93615	0.98806
Koreya Respublikası	0.91198	0.9917
İslandiya	0.99531	0.99829
Səudiyyə Ərəbistanı	0.90666	0.98411
Birləşmiş Krallıq	0.94498	0.97467
Avstraliya	1	0.95092
Finlandiya	0.98359	0.97909
Niderland Krallığı	0.96881	0.97151

2024-cü ildə aparılan araşdırmaya əsasən, elektron hökumət sahəsində ən yüksək göstəricilərə malik ölkələr müəyyən edilib. Siyahının ilk pilləsində yer alan Danimarka, Elektron Hökumət İndeksi (0.98474) və Elektron İştirakçılıq İndeksi (0.9863) üzrə lider mövqedədir. Cənubi Koreya isə Onlayn Xidmətlər İndeksi göstəricisi üzrə maksimum dəyərə (1) malikdir ki, bu da ölkənin rəqəmsal xidmətlərdə üstünlüyünü göstərir. Digər tərəfdən, Avstraliya İnsan kapitalı indeksi üzrə ən yüksək nəticə (1) əldə edib. E-hökumət göstəricilərinə nəzər saldıqda, Elektron Hökumət İndeksi və Elektron İştirakçılıq İndeksi arasında güclü bir əlaqənin olduğunu görmək mümkündür. İlk sıralarda yer alan ölkələrdə hər iki indeks yüksəkdir. Bununla yanaşı, Telekommunikasiya infrastrukturuna indeksi də e-hökumət sisteminin inkişafına mühüm təsir göstərir. Məsələn, həm Danimarka, həm də Cənubi Koreya bu indeks üzrə yüksək göstəricilərə malikdir.

Bununla belə, bəzi istisnalar da mövcuddur. Məsələn, Avstraliyanın Elektron İştirakçılıq İndeksi (0.863) göstəricisi digər ölkələrlə müqayisədə daha aşağıdır. İslandiya isə İnsan kapitalı indeksi (0.99531) göstəricisində yüksək nəticə əldə etsə də, Onlayn Xidmətlər İndeksi (0.90755) üzrə digər lider ölkələrdən geri qalır.

Bu nəticələr göstərir ki, e-hökumət sisteminin inkişafına təsir edən müxtəlif amillər mövcuddur və onların hər biri ölkələrin rəqəmsal transformasiya səviyyəsinə təsir edir.

Cədvəl 4. Rəqəmsal transformasiya səviyyəsi

İl	Ölkə adı	Elektron Hökumət Reytingi	Elektron Hökumət İndeksi
2024	Azərbaycan	74	0.76073
2024	Türkiyə	27	0.89131
2024	Gürcüstan	69	0.77923
2024	Ermənistan	48	0.84217

İl	Ölkə adı	Elektron İştirakçılıq İndeksi	Onlayn Xidmətlər İndeksi
2024	Azərbaycan	0.4932	0.73863
2024	Türkiyə	0.863	0.92253
2024	Gürcüstan	0.5616	0.56522
2024	Ermənistan	0.8493	0.7922

İl	Ölkə adı	İnsan kapitalı indeksi	Telekommunikasiya infrastruktur indeksi
2024	Azərbaycan	0.72329	0.82034
2024	Türkiyə	0.91923	0.83221
2024	Gürcüstan	0.86539	0.90713
2024	Ermənistan	0.8561	0.87824

2024-cü il üçün təqdim olunan e-hökumət göstəricilərinə əsasən, Azərbaycan, Türkiyə, Gürcüstan və Ermənistan arasında müqayisə aparıldıqda, bəzi vacib məqamlar ortaya çıxır.

İlk olaraq, Ümumi E-Hökumət Sıralaması və İndeksi baxımından Türkiyə 27-ci yer və 0.89131 indeks göstəricisi ilə lider mövqedədir. Ermənistan 48-ci yerdə, Gürcüstan 69-cu yerdə, Azərbaycan isə 74-cü yerdə qərarlaşıb. Bu, Azərbaycanın rəqəmsal hökumət sahəsində müəyyən qədər geridə olduğunu göstərir.

E-İştirak İndeksi vətəndaşların hökumət xidmətlərindən istifadə səviyyəsini və onların rəqəmsal iştirakını ölçən mühüm göstəricidir. Burada Türkiyə (0.863) və Ermənistan (0.8493) olduqca yüksək nəticə əldə edib. Gürcüstanın göstəricisi 0.5616, Azərbaycanın isə 0.4932-dir. Bu, Azərbaycanın vətəndaş iştirakını artırmaq üçün əlavə tədbirlər görməli olduğunu göstərir.

Onlayn Xidmətlər İndeksi dövlətin təqdim etdiyi elektron xidmətlərin keyfiyyətini və əlçatanlığını əks etdirir. Türkiyə bu göstəricidə 0.92253 ilə liderdir. Azərbaycan (0.73863) burada Ermənistan (0.7922) və Gürcüstandan (0.56522) daha yaxşı vəziyyətdədir. Bu, Azərbaycanın dövlət xidmətlərini rəqəmsallaşdırmaq istiqamətində müəyyən irəliləyiş etdiyini göstərir.

İnsan Kapitalı İndeksi təhsil və rəqəmsal savadlılıq səviyyəsini əks etdirir. Türkiyə burada da 0.91923 ilə liderdir. Gürcüstan (0.86539) və Ermənistan (0.8561) da yüksək nəticələr göstərir. Azərbaycan isə 0.72329 göstəricisi ilə ən aşağı nəticəyə sahibdir. Bu, rəqəmsal bacarıqların və təhsilin gücləndirilməsinə ehtiyac olduğunu vurğulayır.

Telekommunikasiya İnfrastruktur İndeksi isə ölkələrin texnoloji imkanlarını və internet əlçatanlığını ölçür. Gürcüstan burada 0.90713 göstəricisi ilə birinci yerdədir. Azərbaycan 0.82034 nəticəsi ilə Ermənistan (0.87824) və Türkiyədən (0.83221) bir qədər geri qalır.

Azərbaycanın e-hökumət göstəriciləri bəzi sahələrdə müsbət irəliləyişləri göstərsə də, xüsusilə insan kapitalı və e-iştirak sahəsində inkişaf üçün ciddi tədbirlər görülməlidir. Vətəndaşların dövlətin rəqəmsal xidmətlərindən daha çox istifadə etməsi üçün rəqəmsal savadlılıq artırılmalı, iştirakçılığı təşviq edən platformalar yaradılmalıdır. Həmçinin, telekommunikasiya infrastrukturunu və onlayn xidmətlərin daha da təkmilləşdirilməsi ölkənin rəqəmsal inkişafına müsbət təsir göstərə bilər.

NƏTİCƏ

Dövlət və ictimai xidmətlərin rəqəmsallaşdırılması müasir dövrün əsas tələblərindən biri olmaqla yanaşı, iqtisadiyyatın müxtəlif sahələrinə müsbət təsir göstərən kompleks bir prosesdir. Araşdırmalar və beynəlxalq müqayisələr sübut edir ki, elektron hökumət sistemləri, onlayn platformalar, bulud texnologiyaları və digər innovativ həllərin tətbiqi, dövlət idarəetməsinin səmərəliliyini əhəmiyyətli

dərəcədə artırır, xərcləri azaldır, şəffaflığı təmin edir və vətəndaş məmnuniyyətini yüksəldir. İctimai xidmətlər sahəsində isə rəqəmsallaşma, xüsusilə təhsil, səhiyyə və kommunal xidmətlərdə daha geniş əhali qruplarına sürətli və keyfiyyətli xidmət göstərilməsinə şərait yaradır. Bununla da insan kapitalının inkişafı, iqtisadi resurslara qənaət və ekoloji davamlılıq üzrə mühüm irəliləyişlər əldə olunur.

Lakin rəqəmsallaşma prosesinin dinamikası və nəticəsi təkcə mövcud infrastrukturun səviyyəsi və texnoloji potensialla məhdudlaşmır. İnsan kapitalı, yəni vətəndaşların rəqəmsal savadlılıq dərəcəsi və bilik-bacarıqları bu prosesin davamlılığını şərtləndirən əsas amillərdən biridir. Azərbaycanda son illər e-hökumət sahəsində aparılan islahatlar, onlayn xidmətlərin say və keyfiyyətcə genişlənməsi, bu sahədə müsbət meyilləri nümayiş etdirsə də, E-İştirak və İnsan Kapitalı indeksləri üzrə göstəricilər inkişaf üçün əlavə tədbirlərin görülməsini zəruri edir.

Eyni zamanda, beynəlxalq təcrübədən yararlanmaq və regional əməkdaşlığı dərinləşdirmək Azərbaycan üçün əhəmiyyətli perspektivlər açır. Beynəlxalq təşkilatların (BMT, Dünya Bankı, OECD) rəqəmsallaşma üzrə tövsiyələri, qabaqcıl ölkələrin uğurlu təcrübələri və texnoloji bilik transferinin təşviqi, ölkədəki rəqəmsal transformasiya prosesinə yeni impuls verə bilər. Bu çərçivədə, milli strategiyalar hazırlanarkən təkcə texnoloji infraqurum və elektron platformalara investisiya qoyuluşu deyil, eyni zamanda resursların əməkdaşlıq, innovasiya və insan kapitalının inkişafına yönləndirilməsi prioritet təşkil etməlidir.

ƏDƏBİYYAT SİYAHISI

1. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti. (2018). Azərbaycan Respublikasında dövlət informasiya resurslarının formalaşdırılması, elektron xidmətlərin göstərilməsi və “Elektron Hökumət”in inkişafına dair Fərman. Prezident.az
2. Azərbaycan Respublikası Nəqliyyat, Rabitə və Yüksək Texnologiyalar Nazirliyi. (2022). Rəqəmsallaşma strategiyası üzrə fəaliyyət planı. Nrytn.gov.az
3. Bhatnagar, S. (2004). E-government: From vision to implementation – A practical guide with case studies. SAGE Publications.
4. OECD. (2020). The OECD digital government policy framework: Six dimensions of a digital government. OECD Publishing.
5. United Nations. (2022). E-government survey: The future of digital government. UN Department of Economic and Social Affairs.
6. Zamanova, Ş. (2019). İctimai xidmətlərin rəqəmsallaşdırılması: Beynəlxalq təcrübə və Azərbaycan nümunəsi. “Dövlət və İdarəetmə” jurnalı, 2(14), 45–58.
7. Dünya Bankı. (2016). Digital dividends: World development report. The World Bank.
8. West, D. M. (2005). Digital government: Technology and public sector performance. Princeton University Press.
9. Yüksəl, A. & Tekin, E. (2021). Elektron hökumət və dövlət xidmətlərinin avtomatlaşdırılması: İnkişaf istiqamətləri və problemlər. Elektron İdarəetmə Araşdırmaları, 3(1), 27–34.
10. Heeks, R. (2006). Implementing and managing eGovernment: An international text. SAGE Publications.